

Prof. Dr. Şair Nurullah GENÇ: Biz mədəniyyətimizə şeir mərkəzli ədəbiyyatı hakim qılmış bir millətlik.

Prof. Dr. Nurullah Genç 1960-cı ildə Xorasan-Ərzurumda anadan olmuşdur. Müasir türk şairi, akademikdir. 1983-cü ildə Atatürk Universiteti İqtisadi və İdari Bilimlər Fakültəsinin Menecerlik Bölümündən məzun oldu. Həmin universitetdə magistraturasını tamamladıqdan sonra doktor, dossent və professor ünvanlarına layiq görüldü. Hazırda İstanbul Ticarət Universiteti Ticari Bilimlər Fakültəsinin müəllimidir.

- 1990 Türkiyə Diyanət Vəqfi Böyük Nəti-Şərif Mükafatı laureatı (Yağmur şeiri ilə).
1987 Kültür və Turizm Bakanlığı Roman Təşviq Mükafatı laureatı (Tutkular Keder Oldu romanı ilə).
1996 Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyeti Kültür Hizmet Mükafatı laureatı.
1998 Tuzla Belediyesi Gül Şiirleri Armağanı Mükafatı laureatı (Gül ve Ben adlı əsəri ilə).
1999 Türkiyə Yazıçılar Birliyi İlin Şairi Mükafatı laureatı (Hüznün Lalesidir Dünya əsəriylə).

İrfan: *Nurullah bəy, mən də niyyətimizdə də ədəbiyyatın yeri nədir?*

Nurullah Genç: Sahib olduğumuz mədəniyyəti digər mədəniyyətlərdən fərqləndirən müəyyən nüanslar var. Biz mədəniyyətimizə şeir mərkəzli ədəbiyyatı hakim qılmış bir millətlik. Qədim dastanlarımızın formalaşdığı dövrlərdən bugünə qədər şeirlə yaşamış, şeiri yazmış, yaşamış, hətta sultanlarının 70-80 faizi şair olan bir millətlik biz. Osmanlı İmperiyasını düşünək. Dövlətin genişləndiyi, üç qitəyə yayıldığı ən çiçəklənmə dövrünün sultanları eyni zamanda şair idi. Qanuni şair, Fateh Sultan Mehmed şair, Yavuz Sultan Səlim şair... Üstəlik sıradan şair deyillər. Divanları olan, çox güclü şeirlər yazmış şairlərimizdir. Qanununin dövrün müftisi Əbussuud Əfəndidən fətva istəyərkən ona şeirlə müraciət edışı məşhurdur. Saray bağçasındakı armud ağaclarını qurudan qarışqaların öldürülməsi üçün bu beytlə fətva istəmişdi:

Dırahta gər ziyan etsə qarınca

Zararı var mıdır âni qırınca

(Yəni məhsula zərər verən qarışqaları öldürməyin şəriət nöqtəyi-nəzərindən bir zərəri varmı?

Əbussuud Əfəndi də şeirlə cavab verir:

Yarın Haqqın divanına varınca

Süleymandan haqqın alır qarınca.

Bunun kimi saysız misallar vermək olar. Söz sənətinin həyatımızdakı rolu çox böyükdür. Bu da öz növbəsində mədəniyyətimizə damğasını vurub. Divan ədəbiyyatımızı tədqiq edərək Osmanlı dövrünün iqtisadi quruluşunu qələmə almış elm adamları var. İqtisadi düşüncə dövrün divan şeirlərinə əks etmiş. Məsələn, Füzulinin “*Salam verdim, rüşvət deyil almadılar*” sözü məşhurdur. Hər bir dövrün mənfələri də, müsbətləri də şeirimizdə öz əksini tapmışdır. Şeir, sənət, ədəbiyyat sadəcə cəmiyyətin imtiyazlı təbəqəsini əhatə etmir. Bu və bu kimi ünsürlər millətin malıdır, insanların ortaq mədəniyyətidir. Xalq şeirimizə, türkülərimizə, divanlarımıza baxın. Hər bir xalq şeirinin arxasında bir tragediya, dram yaşanmışdır. Bizdə ədəbiyyat dedikdə ilk növbədə ağla şeir gəlir. Bizdə hekayə, roman, esse tərzinin az inkişaf etməsinin səbəbi şeir üzərində köklənməmişdən qaynaqlanır. Bunu qəbul etmək lazımdır. Ədəbi janrların inkişafı yüzillər tələb edir. Burada siyasi, sosial hadisələr də mühüm rol oynayır. Əgər ölkə inkişaf etməyibse, ədəbiyyat da bundan təsirlənir.

İrfan: *“ fə ndim, mə də niyyətimizi şeirsiz təsvür etməyə kəndə rə cə də doğrudur?”*

Nurullah Genç: Hər şeydən əvvəl qeyd edək ki, mədəniyyətimiz rəssional ağıldan çox qəlb üzərində dayanır. İşin əsasında eşq var, sevgi var. Sevgi və eşqi ən gözəl tərənnüm edən ədəbi janrsı məhz şeirdir. Buna görə babalarımız şeiri həyatımızın mərkəzinə yerləşdirmişlər. Bu gerçəyi gördüyümüz zaman işin məğzini çözmüş olarıq. Toplumdan şeiri qoparsanız, onu mədəniyyətdən qoparmış olarsınız. Bu gün insanımız öz mədəniyyətinə nə qədər vaqifdir? Türkiyədə bir şeir kitabı nə qədər tirajla çap olunur? Maksimum bir neçə min tiraj. Bəs satılırmı? Təbii burada şairlərdən də qaynaqlanan bəzi neqativ hallar var. Amma Yəhya Kamalar, Nəcib Fazillər də o qədər satılmır. Halbuki ildə ən az yüz min satılması lazımdır. Yunus Əmrəni, Füzulini oxumayan bir insanın öz mədəniyyətini tanıması nə qədər mümkündür?

Mədəniyyətimizin izləri ordadır. Şeir bizi düşünməyə sövq edir. Şeir insanı hikmətin dalğalarıyla qovuşdurur, həqiqətin işıqlarını əks etdirir. Fəlsəfəyə qapı açar, amma fəlsəfə deyil, sosiologiyaya qapı açar, amma sosiologiya deyil. Psixologiya ilə iç-içədir, amma psixologiya deyil. Həyatın özüdür şeir. Həyatın içində də bu saydıqlarımız az, ya da çox var. Bunların bir araya gəlməsi mədəniyyəti formalaşdırır.

İrfan: *Sizin dən biyyata marağınız, özünüzü şeirə verməniz necə gerçəklik şədi? İlk şeirənizi necə qəlmən aldınız?*

Nurullah Genç: Gözəl sual verdiniz. Mənim bəxtim onda gətirdi ki, ədəbiyyat aşiqi bir ailədə böyüdüm. Yaşadığım kənddə məktəb yox idi, amma şeir oxunurdu. Atam, əmilərim, babam öz yaşıdları ilə uzun qış gecələrində bir evə yığılıb şeirlər oxuyardılar. Mənzum əsərlər oxuyardılar. Battal Qazi dastanını, Koroğlu dastanını, Əsli-Kərəmi və neçə-neçə dastanı şeirlə dinlədim mən. Üstəlik təğənni ilə söyləyərdilər. Pərvanə kimi şeirin işığına toplaşardılar. Füzulinin şeirlərini ilk dəfə 8-9 yaşlarımda orada dinlədim mən. Soruşsanız bugünkü gənclərin çoxu Füzulidən bir beyt oxuya bilməz. Füzulinin *"Mən ni candan usandırdı"* qəzəlini avazla dinləyib öyrənmişəm. Atam əlini qulağına qoyub avazla oxuyardı. Sonralar öyrəndim ki, Füzulinin qəzəli imiş. O evlərdə keçən anları mənə şeirə yaxınlaşdırdı. Xalq şairlərini orada tanıdım. Qaracaoğlanın, Dadaloğlanın şeirləri əzbər oxunurdu. Atam Niyazi Mirsinin divanını əzbər bilirdi. Yunus Əmrənin bütün şeirlərini əzbərləmişdi, Nizami Gəncəvidən əzbər şeirlər oxuyardı. Anam gəncəli olduğu üçün Nizamidən oxuyar və zarafatla "Bax, sizinkilərdən də oxuyuram", -deyərdi. Uşaq illərim bunlarla keçdi. Əmimin oğlu vardı, doqquz yaşım olanda Kərəm türküsunü qulağıma pıçıldayar mən də məclislərdə oxuyardım. Bir gün atama: "bu uşaq şairdir, Murad Çobanoğlanın, Yaşar Reyhaninin yanına qoyaq, xalq şairi olsun, ozan olsun", -demişdi. Atam bu sözə hirsənərək "Mən onu oxudacağam", -demişdi. Əmim oğlundan bu qənaətə necə gəldiyini soruşanda belə cavab vermişdi: "Qulağına Kərəmin türküsunü oxuyuram. Bəzən unuduğum yeri o tamamlayır." Sonralar orta məktəbdə oxuyarkən, universitet illərində ədəbiyyat jurnallarına şeirlər yazdım. Ustadların yanına getdim, onlardan şeirlə bağlı dəyərli məlumatlar, dərslər aldım. Jurnallarda yayımlanan şeirlərimi toplayıb kitab halına gətirdik, mükafatlar aldım. Şairlik yolunu belə keçdim.

İrfan: *Şairəndim, Türkiyədən və Azərbaycan rəbaycanda məşhur olan bir şeiriniz var: Yağmur. Yağmur şeiriniz Azərbaycan rəbaycanda çox tanınır. Müəllifi tanımayanlar belə bu şeirinizi sevə-sevə dinləyir. "Yağmur"un meydana çıxışını bizimlə paylaşmanız oxucularımız üçün də sürpriz olardı.*

Nurullah Genç: Həzrət Peyğəmbərin varlığı ilə sözü şərəfləndirmək adına yazılmış bir şeirdir Yağmur. Müsəlman olan hər şairin mütəlak bir nətinin olmasına inanıram. Rəsulullah üçün nə isə yazmaq zərurəti hiss etməlidir müsəlman şair. Sezai Karakoç: *“N t şeirin üfûqdür”*

-deyir. Bu, o deməkdir ki, şeirin son nöqtəsində nət var. Həzrət Peyğəmbər Allahın öz adı ilə yanaşı ismini zikr etdiyi yeganə varlıqdır. Bir kərə bilməliyik ki, Onun bizim tərifimizə, mədhlərimizə heç bir ehtiyacı yoxdur. Allah-Təala Onu bir günəş kimi insanlığın üfûqünə qoyub. Bizim ehtiyacımız var Onu mədh etməyə. Mən bir şair olaraq sözümlü Onunla qiymətləndirməyin dərdində idim. 1980-90-cı illərdə, tam 10 il bunun çiləsini çəkdim. Mən niyə nət yaza bilmirəm, niyə nətim yoxdur? Dəfələrlə cızma-qara etdim, cırıb atdım. Onlarla nəti-şərifini incələdim, oxudum. On illik bu çilənin nəticəsində Allahın mənə nəsb etdiyi bir şeirdir Yağmur. Mənə onu yazacaq ruhu, qəlbi Allah verdi.

Avtobusla bir yerə səyahət edirdimş Pəncərədən insanlara baxarkən ora-bura tələsən insanları gördüm. Bunlar hara gedir? Bu gedişat nədir? Öz-özümə “hara gedirsiniz?”, ayəsini xatırladım. Xəyallarım Həzrət Peyğəmbərin zamanına getdi, Hz. Həmzənin şəhadəti yadıma düşdü. Uhuddan Osmanlının süqutuna qədər tarixi bir dəhliz açıldı gözlərimin önündə. Uhudda oxçuların Hz. Peyğəmbəri dinləmədikləri üçün döyüşdə məğlub olmaları ilə Osmanlıni idarə edənlərin Rəsulullahın sünnesindən ayrılışları ilə qocaman bir dövlətin süqutu arasında körpü qurdum. Və biletimin arxasına qeyri-ixtiyari bunları yazdım:

“Sensiz ufuklarıma yalancı bir tan düşdü,

Sensiz kıtalar boyu uzayan vatan düşdü.

Bir kölelik ruhuna mahkum olunca gönül

Yüzyıllardır dorukta bekleyen sultan düşdü.” □□□□

“Yağmur”un ilk yazılan misraları bunlar oldu. Şeirin tamamlanması iki ay yarım çəkdi. Həmin müddət ərzində içimə qapandım, dost-tanışla əlaqələrim zəiflədi. Evdə xanımlım tərəddüdlə nə baş verdiyini düşünürmüş. Məni bu halda görüb təlaş keçirirmiş. Şeiri bitirdikdən sonra bütün tanışlarımı toplayıb məsələni izah etdim. Bir nət qələmə aldığı zaman çox sevindilər. Xəstələndiyimi düşünmüşdülər. Öz aralarında məni xəstəxanaya aparmağı

planlaşdırırdılar. Sonra Şeiri Diyanət İşləri Başqanlığının “Nət Yarışması”na göndərdik, orada da birinci seçildi. Şükürlər olsun. Hər halda səmimi yazdığım üçün buradakı qardaşlarımızın da dünyasında özünə yer edib həmin şeir. Yenə etiraf edirəm, mənim “Yağmur”a verəcəyim heç nə yoxdur, onun mənə verəcəkləri var. “Yağmur”da Peyğəmbərimiz var, mən Ona qiymət verə bilmərəm, əksinə, O məni qiymətləndirər. Şeir çox yuxarılarda, mən aşağıdayam. Tamamən Allahın məni bu işə vəsilə qıldığına inanıram.

İrfan: *Bildiyimiz kimi şairlikə yanaşı başqa işlərdə məşğulsunuz. Universitetdə dərs verirsiniz, fərqli yerlərdə menecerlik fəaliyyətiniz də var. Bütün bunlar sizin şairliyinizi çətinlik yaradırmı?*

Nurullah Genç: Açıq, xeyli çətinlik çəkərəm. Universitetdə işləyirəm, peşəmlə əlaqədar başqa işlərim var, məsləhətçi qismində çalışıram, ədəbiyyat və incəsənət proqramlarında iştirak edirəm, radio-televiziya verilişlərinə çıxıram, müxtəlif yerlərə ədəbi məclislərə gedirəm. Məsələn, bu gün Azərbaycandayam, iki həftə sonra Əlcəzairə getməliyəm. Əlbəttə ki, bütün bunlar yorucudur. Lakin bu qədər çətinliklərin sonunda işin bərəkətini görmək çox sevindirici olur. Yorğunluğum tamamilən çıxır. Yanlış bir deyim var: “Bir əldə iki qarpız tutmaq olmaz.” Tuta bilən tutar. Yetər ki, üsulunu biləsən. Torbaya doldursan, onunu da tutarsan. Elə bir zəmanədə yaşayırdıq ki, bir neçə qarpızı daşımaq məcburiyyətindəyik. Təkboyutlu ola bilmərik. Xüsusilə də bir mömin təkboyutlu olmamalıdır. Çünki həyat çoxboyutludur. Mən buna çalışıram. Səmimi niyyətimlə cəmiyyət üçün faydalı olmağa çalışıram. Allah da bərəkət ehsan edir. Buralara gətirib sizlərlə tanış edir. Ölkəmdən kilometrərlə uzaqda Yağmur şeirimə sevən qardaşlarımızın olduğunu görürəm. Hamısı Allahın bəxş etdiyi gözəlliklərdir.

İrfan: *Ustad, sizin bir “Gülnar” şeiriniz də var. Azərbaycanlı bir qızın yazılmış bu şeir? Şeirin tarixçini bizimlə paylaşardınız mı?*

Nurullah Genç: Şeirdə “Nərdəsin ey masallar ülkesinin son kızı?” ifadəsi var. Burada konkret qız qəsd olunmur. Bildiyiniz kimi bizim təfəkkürümüzdə vətən anadır, gənc qızdır. Tam səmimiyyətimlə söyləyirəm, “Gülnar” bir vətən şeiridir. Zatən “Azərbaycan ufkunda bir divanedir gönül”, “nərdəsin ey Baküden, Genceden esən rüzgar?” ifadələri vətən arayışından xəbər verir. Bu arayışın üfüqündə gənc bir qız var. Çünki vətən dişidir, anadır, gənc qızdır.

1996-cı ildə Azərbaycanlıdan yanıma bir qrup gənc tələbələr gəlmişdi. Şeirlərimdən oxudular, bəyəndiklərini söylədilər. Adlarını soruşdum. Azərbaycanda ən çox yaygın olan adlardan birinin Gülnarə olduğunu dedilər. Bu görüşdən sonra həmin şeiri qələmə aldım. Beləliklə “Gülnarə”ni yazdım və çox xoşuma gəldi. Gülnarə alov çiçəyi deməkdir. Nar çiçəyi mənasına gəldiyini düşünmüşdüm, amma elə deyil, “nar” alov, “gül” də bildiyimiz güldür. Alov gülü - Gülnarə Azərbaycanla mənim dünyamda birləşdi. Qarabağ işğal olunmuş, problemlər yaşanmış, Xocalı qətləmi... Bütün bunlar göz önündə tutularaq yazıldı “Gülnarə”. Şeir in gerçəyi budur, başqa heç bir gerçəyi yoxdur. Olsa çəkinmədən söyləyərdim. Bütün səmimiyyətimlə etiraf edirəm ki, “Gülnarə” bir Azərbaycan şeiridir.

İrfan: *Nurullah bəy, dərli vaxtınızı bizə ayırdığınız üçün sizə təşəkkür edirik. Bütün oxucularımız adından ehtiramımızı ifadə edirik.*

Nurullah Genç: Mən də öz növbəmdə sizə minnətdarlığımı bildirirəm. Bu torpaqlardan ayrılarkən azərbaycanlı qardaşlarımla görüşməyin sevincini yaşayırım.